

СТАНОВИЩЕ

относно дисертационен труд

на тема : **СОЦИАЛНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА САМОТАТА
ПРИ ДЕЦА ОТ ПРЕДУЧИЛИЩНА И НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ**

представен за официална защита от **Александра Георгиева Ковачева**, докторант, редовна форма на обучение, катедра „Педагогика”, Факултет по педагогика, ЮЗУ „Неофит Рилски“, с цел присъждане на ОНС „доктор“ по педагогика, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност „Теория на възпитанието и дидактика (Теория на възпитанието)”

Научен ръководител: проф. д-р Маргарита Колева

Автор на становището: проф. д-р Маргарита Колева, Факултет по педагогика, ЮЗУ „Неофит Рилски“

Основание: Заповед № 193/31 януари 2017 година на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград

Данни за автора на дисертационния труд:

Докторант Александра Георгиева Ковачева е завършила висше образование, ОКС „бакалавър“, специалност „Социална педагогика“ (2012 г.) и ОКС „магистър“ в магистърска програма „Образователен мениджмънт“, Факултет по педагогика при ЮЗУ „Н. Рилски“. Отлична студентка, инициативен млад човек, насочила своите житейски търсения към работа с деца и подрастващи в социален риск, докторант Ковачева с основание печели конкурс за докторант през 2013 г. по научната специалност „Теория на възпитанието и дидактика (Теория на възпитанието)“. За времето на докторантурата, редовна форма на обучение Александра Ковачева е изпълнила всички изисквания на Индивидуалния учебен план, като същевременно е утвърждавала своята научна компетентност и изследователски умения чрез участието си в докторантски научни сесии, проекти във факултета и неправителствени организации. Има награди за успешна научна дейност.

Параметри на дисертационния труд:

Дисертационният труд на Александра Ковачева е в обем от 300 стандартни страници – 232 основан текст и 68 стр. приложения. Основния текст е позициониран чрез постановка на проблема, четири глави, заключение, основни научни и приложни приноси на дисертационната разработка, публикации по проблема, литература, приложения. Този структурен проект предлага много добра съразмерност, свързаност и логика на научното изследване в резултат на което са и оформените изводи с конкретна практическа насоченост.

Към разработката са приложени 26 таблици, 9 схеми, 52 графики, 7 изображения.

Информационни ресурси:

За доказване на научно-изследователския замисъл на разработката докторант Ковачева е проучила, и представила коректен анализ върху общо 176 литературни източника (117 на български език, 59 на английски език и 15 Интернет-ресурси). Обемът от използвани литературни и други източници с цел разкриване спецификата на проблематика и неизследваните полета е показател за сериозните научни търсения на докторанта, включително и в англоезичната литература. Това е дало възможност на докторантката коректно да изясни многообразието от авторови тези и изследвания по проблема, научния апарат на собственото изследване, като и да предложи собственото разбиране за ползваните в разработката понятия.

Постановка и съдържание на дисертационния труд:

Да се пише днес за децата от предучилищна и начална училищна възраст и то за едно от техните негативни емоционални преживявания т.е. за **тяхната самота** е не само педагогическо предизвикателство, но и сериозна научно-изследователска, педагогическа и социална задача. Приоритетна задача и поради актуалният за световното обществено пространство въпрос – **Расте ли днес поколение от самотници?** И какви са предпоставките да появата на самотата на децата? И доколко тя е явление, разпозната още във възрастта на предучилищното и начално училищно детство. Именно към тези проблеми са насочени изследователските търсения на докторант Александра Ковачева, ситуирани в постановъчната част на настоящия докторски труд. В този контекст може да се определи, че темата на дисертационния труд е с висок коефициент на трудност, изключително актуална и значима, и то не само за националната ни социално-педагогическа теория и практика.

Предложената разработка представлява цялостно научно-приложно изследване с ясно и подробно конструирана теоретична част, с подробно дефинирана, осъществена и анализирана констатираща част и разгърната, на основание актуалната си значимост приложна част, подробно представяща ресурсите, с които педагогът може да съдейства за превенция и преодоляване на явлението „самота“ при децата от предучилищна и начална училищна възраст. Още в началото на разработката докторант Ковачева обосновава избора на контингента деца за участие в изследователските процедури - 5-7-11- годишните са сред най-уязвимата група субекти, с предположения за негативни преживявания, за абстрахиране и „затваряне“ в себе си, поради липсата на знания, опит и средства за обяснение и приемане на негативните явления в средата в която живеят и се развиват. С компетентно разбиране за смисъла на своята изследователска дейност тя концептуално оформя стъпките за проследяване и възможностите за преодоляване на детската самота. В основата е разбирането за детето – „Кое е детето на 21.век?, разпознаваме ли неговите проблеми, потребности, преживявания и желания за себеутвърждаване. И как образователната среда в детската градина и началното училище съдействат за

разкриване на тези процеси и какъв е инструментариума на педагозите за оказване на навременна помощ на рисковите групи деца на различна възраст. В този контекст Александра Ковачева открива и обосновава обекта и предмета на изследване, целта и изследователските задачи, представя аргументирано своето научно предположение/хипотеза, които приемам напълно и без бележки.

Впечатление прави изследователският инструментариум, ползван от докторантката за разкриване същностните характеристики на изследваното явление – детска самота и преди всичко на факторите, които го провокират. С различна насоченост, критерии, показатели и индикатори за разпознаване и анализ на върху изследваното явление в разработката са ползвани – 10 метода за емпирично изследване. Част от тях са стандартизирани, други адаптирани и авторски. В извадката са включени 50 деца от предучилищна възраст и 80 ученици началния етап на образованието. – общо 130. Многообразието от изследователски процедури, включващи взаимодопълващи се задачи, съобразени с възрастта на изследваните деца и ученици, коректното им прилагане и анализ са позволили на докторантката да открие съществени корелационни зависимости относно предпоставките за появата на самотата при деца от предучилищна и начална училищна възраст.

Отчитам като сериозна и отговорна изследователска задача, свързана с конструирането на Профили на самотни деца. С нея докторантката се е справила перфектно – напълно обосновано, на основание синтеза на получени данни от емпиричното изследване представените Профили на самотни деца имат както теоретична, така също е практико-приложна стойност. Те могат да бъдат ориентир за педагози, педагогически съветници и консултанти за успешна превантивна работа в процеса на възпитание и развитие на с децата и учениците.

Четвърта глава в разработката, посветена на социално-педагогическите ресурси за преодоляване на детската самота е с претенция за иновативност. Приемам тази заявка, макар и представена като идеен вариант, защото като организация и съдържание те са качествен инструмент в ръцете на педагога и могат да намерят бързо приложение в практиката на педагогическите институции в процеса на възпитателните взаимодействия с децата на различна възраст. Двата модела „Да общуваме с нашите деца“ и Модел за мрежова сътрудничество“, с тяхната теоретична и приложна обосновка, както и процедурите за тяхното операционализиране са продукти с значима стойност за практиката и приносен характер. В помощ на педагози и родители е разработената от докторантката Александра Ковачева информационна брошура по темата на дисертационния труд, която дава прагматични съвети за действия по преодоляване на детската самота.

Смисълът на тази глава от разработката „оправдава“ целите на дисертационното изследване и е предпоставка за следващите научни търсения на Александра Ковачева в областта на проблемните сфери от детското развитие и възпитание.

Относно приносите

На основание философията на дисертационния труд в неговите теоретични параметри, детайлизирани компоненти, смисъл на емпирични

изследвания и резултати от тях, конструиран т.нар. Режим за преодоляване на детската самота, идейни предложения за педагогическата практика и пр. може да се определи, че за условията на българското предучилищно и училищно образование дисертационният труд на докторант Александра Ковачева е не само иновативна, но и разработка с особен общо педагогически принос, разкриваща част от актуални възможности за възпитание и социализация на определена група деца – деца, попаднали в „мрежите“ на самотата. А те във възрастта на детството днес не са малко – просто педагогът трябва да ги „види“ и да ги ориентира в спецификата на детския социален начин на живот.

Приемам за приносни моменти, изведените в дисертационния труд.

Заключението на дисертационния труд на Александра Ковачева е с оригинални акценти, най-вече по-отношение на алтернативните възможности за преодоляване на детската самота във възрастта на предучилищното и начално училищно детство.

Заключение:

Дисертационният труд на докторант Александра Ковачева предлага задълбочен научно-изследователски интерес към проблематиката „детска самота“, способност за детайлизиран анализ на теоретични тези и резултати от собствени изследвания, иновационен подход към социално-педагогическата практика за превантивна работа с деца във възрастта на детството. Похвален е стремежът за многоаспектно теоретично представяне на феномена „детска самота“, поради фактът че той е позициониран в граничните области на науките педагогика, психология, социология, както и да се идентифицират факторите с принос към появата на датската самота. Опитът на докторантката от участие в социални проекти, насочени към децата (проект „Заедно в различията-училището и детската градина в режим на интеркултурно образование и възпитание“, проект „Младежта на колела“, проект LLL-HUB Creating a space for lifelong learning, проект „Наслади се на уникалната природа-Велотуризма в помощ на природата“ (SUN)), който е позволил отговорен и компетентен анализ върху данни и споделени детски преживявания, обективно да установи и интерпретира зависимости, визиращи условия за активен детски социален живот – семейство, детска градина, училище, околна среда.

Част от резултатите от проведените теоретични и констатиращи изследвания по проблема са публикувани на страниците на списание „Педагогика“ и „Social Educational Project of Improving Knowledge in Economics“ SEPIKE, както и на други научни форуми. През февруари, 2017 г. докторант Александра Ковачева е удостоена с първа награда на Съюза на учените – клон Благоевград за най-добра публикация за 2016 година.

Дисертационният труд е в съответствие с нормативните документи в Република България, Наредба за приобщаващо образование (Обн. - ДВ, бр. 89 от 11.11.2016 г.), Закон за предучилищното и училищното образование – Раздел II (Обн., ДВ, бр. 79 от 13.10.2015 г., в сила от 1.08.2016 г.).

На основание постигнатите резултати и актуални приноси в дисертационното изследване на тема „Социално-педагогически аспекти на самотата при деца от предучилищна и начална училищна възраст“, представено

от докторант Александра Георгиева Ковачева предлагам на уважаемото научно жури да ѝ присъди образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Теория на възпитанието и дидактика (теория на възпитанието)“.

Автор на становището:
Проф. д-р Маргарита Колева